

***Episcythis triangulella* (Ragonot, 1874): a magyar molylepke-fauna új tagja (Lepidoptera: Scythrididae)**

Episcythis triangulella (Ragonot, 1874): new species of the Hungarian micromoth-fauna (Lepidoptera, Scythrididae)

Kelemen István¹⁾, Lévai Szabolcs²⁾ & Majláth Imre³⁾

Abstract. *Episcythis triangulella* (Ragonot, 1874) is a species from the Scythrididae family. Present paper shows the first known occurrence of *E. triangulella* from Hungary, Central Europe. The occurrence of this Holomediterranean species in Hungary suggests that its area may spread towards to north. We can conclude that, this moth is a new species of the Hungarian fauna. With 7 figures and checklist of Hungarian Scythrididae species.

Keywords. new record, diagnosis, biology, distribution, Hungary.

A szerzők címe – Authors' addresses.

¹⁾ Kelemen István | H-5310 Kisújszállás, Arany János út 2/B 3/10. | Hungary

E-mail: kelemenistvan85@gmail.com

²⁾ Lévai Szabolcs | H-5400 Mezőtúr, Kossuth tér 3-5. I/7. | Hungary

E-mail: levai.szabi@gmail.com

³⁾ Majláth Imre | H-2462 Martonvásár, Brunszvik utca 2. | Hungary

E-mail: imremajlath@gmail.com

Bevezetés – Introduction

Az *Episcythis triangulella* (Ragonot, 1874) a Scythrididae (zöldmolyfélék) családjába tartozik (Bengtsson, 1997, Landry, 1991; Pastorális et al. 2016). Az *Enolmis* Duponchel, 1845 genushoz közel álló *Episcythis* (Amsel, 1939) genus fajai közepes méretű, selyemfehér vagy krém alapszínű, változatos – sötétbarna vagy fekete pöttyös vagy más – alakzatokkal díszített szárnyakkal rendelkeznek. A legfontosabb elkülönítő jegyeik egy ferde fekete folt a szárny felső középső részén és egy kettős pötty tornus felett. A hímivarszerv szimmetrikus vagy aszimmetrikus. Az uncus téglalapszerű vagy kampó alakú. A gnathos disztális része keskeny kampó alakú. A valvák többé-kevésbé görbültek. Az aedeagus kisméretű, szubapikális laterális páros nyúlványokkal. A 8. tergít szelvénye hártvány, míg a 8. sternit szelvénye változatos alakú lehet, főleg patkó alakú jobban vagy kevésbé kiterjedt függelékkel. A hímivarszerv *Enolmis* genustól való elkülönítő jegyei egy bazális tüskecsoport jelenléte és a kisméretű, súlyzóalakú aedeagus. A nőstények ivarszerve az *Enolmis* genus fajokéhoz hasonló, egy kiemelkedő hernyóalakú struktúrával, a heniával, amely disztálisan hálózatos mintázatú. A henia elülső irányba a hypostemához kapcsolódik, amely specifikus elkülönítő bélyeg. A *Episcythis* genus fajai zömmel mediterrán elterjedésűek (Bengtsson 1997).

Hazánkban a Scythrididae családból eddig összesen három faj került elő Mezőtúrról és környékéről [*Scythis limbella* (Fabricius, 1775), *Scythis buszko*i Baran, 2004, *Scythis pascuella* (Zeller, 1855)] (Lévai 2017, pers. comm.

01.03.2018). Az *E. triangulella* (Ragonot, 1874) faj a negyedik. Az *Episcythis* új genus a magyar faunában. A faj első leírása a Francia Rovartani Társaság 1874-es ülésének kiadványában (Simon, 1874) jelent meg, majd 1875-ben közölte *Bryophaga triangulella* néven (Ragonot, 1875). Jelen közlemény az *E. triangulella* első ismert hazai észleléséről szól.

Eredmények – Results

Az *E. triangulella*-t első alkalommal 2016-ban sikerült Magyarországon megfogni több példányban Mezőtúron. A faj egzakt identifikációját Fazekas Imre (Pannon Intézet, Pécs) a genitália vizsgálatával végezte el, a hím ivarszerv mikroszkópikus felvételét bemutatjuk tanulmányunkban. A faj hazánkban eddig nem volt ismert, a Magyarország lepkéinek névjegyzéke sem tartalmazza (vö. Pastorális et al. 2016).

A lepkéket Lévai Szabolcs észlelte a mezőtúri Méher-zug egyik hobbikertjének udvarában (46°58'40.7" N; 20°42'28.7" E); 2016. 07. 03-án összesen négy példány érkezett egy 160 W-os HMLI lámpa fényére. A Méher-zug a Hármaskörös Peresi holtágának egyik kanyarulatában található, mezőgazdaságilag művelt terület. Az egyedek hibátlan állapota utalhat arra, hogy valószínűleg hazánkban, a Nagykunságban fejlődtek ki. Két preparált példány Lévai Szabolcs magángyűjteményében (Mezőtúr) található, míg egy harmadik Kelemen István magángyűjteményébe (Kisújszállás) került. A Scythrididae családban nincs hasonló faj Magyarországon. Ebből megállapítható, hogy maga az *Episcythis* genus, illetve az *E. triangulella* új taxonok a hazai faunára nézve. A faj javasolt magyar neve: mediterrán zöldmoly.

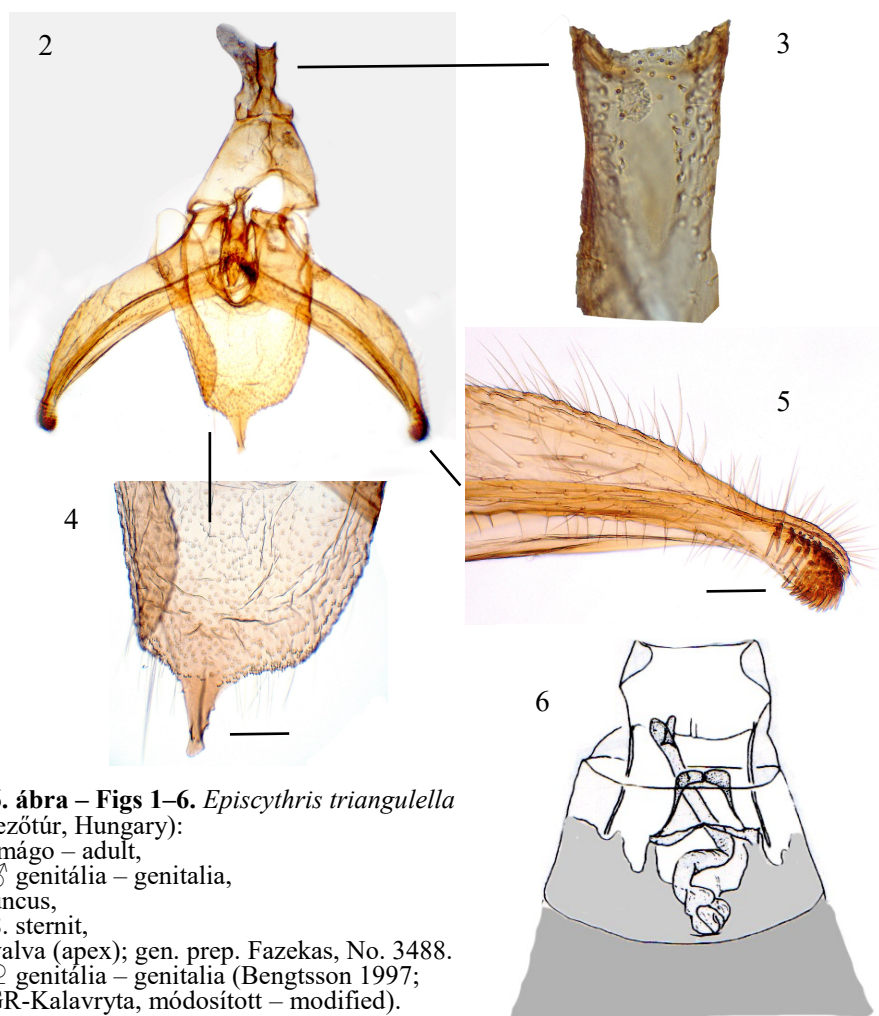
Episcythis triangulella (Ragonot, 1874)

Synonyma: *Bryophaga triangulella* (Ragonot, 1875); *Butalis triangulella* (Ragonot 1874); *Episcythis albonigrella* (Amsel, 1939); *Scythis marocanella* (Lucas, 1956)

Új adata Magyarországon. 2 ♂, 1 ♀: Mezőtúr, Méher-zug, 2016. 07. 03. leg. Lévai Sz.; gen. prep. et det. Fazekas I., No. 3488; in coll. Lévai Sz. et Kelemen I.

Diagnózis – Diagnosis. A fogott példányok elülső szárnyfesztávolsága 14 mm; Bengtsson (1997) szerint 13–14 mm. Az elülső szárnyak alapszíne fehér, a szárnytő és a középtérben található szemcsés foltok, pontok barnás- vagy szürkésfekete színűek, rojtja barnás szürke. Hátsó szárny barnásszürke, rojtja fénylő sárgásszürke. A fej sárgásszürke, a potroh barnásszürke. A tor színe a hímeknél szennyesfehér, a nősténynél szürke, az előtornál két apró szürkésfekete pont látható. A csáptő sárgásszürke, majd szürke – a csáp mindkét ivarnál fonalas (Heppner 2008). Jelentős ivari kétalakúság nem figyelhető meg. A faj habitusképét az 1. ábrán mutatjuk be.

Genitália – Genitalia. ♂; Uncus rövid, széles, az apex konkáv; a valva késpenge szerű, egyenletesen széles, a corona felhajló, dobverőalakú, a tüskézet sűrű. A 8. sternit köröm alakú, bazálisan mélyen homorú, apikálisan tüskészerű nyúlványt visel (2. ábra. gen. prep. Fazekas I.); ♀, 3. ábra Bengtsson (1997) szerint, kiegészítve, módosítva (grafika: Fazekas I.).

1–6. ábra – Figs 1–6. *Episcythis triangulella*
(Mezőtúr, Hungary):

1. imágo – adult,
2. ♂ genitália – genitalia,
3. uncus,
4. 8. sternit,
5. valva (apex); gen. prep. Fazekas, No. 3488.
6. ♀ genitália – genitalia (Bengtsson 1997;
GR-Kalavryta, módosított – modified).

7. ábra. *Episcythis triangulella* provizókus földrajzi elterjedése a Nyugat-Palearktikumban (© Fazekas I. 2018)

Fig. 7. Provisional distribution range of *Episcythis triangulella* in West-Palaeractic (© Fazekas I. 2018)

Biológia – Biology. A faj hernyója, tápnövénye, nem ismeretes. Feltehetően nyárközepi nemzedéke van. Bengtsson (1977) szerint az imágók júniustól szeptemberig repülnek. Első magyarországi lelőhelyén a nagyobb kiterjedésű monokultúrák mellett kisparcellás növénytermesztés, kis kiterjedésű, változó faj- és korösszetételű gyümölcsösök és díszfák, valamint ugarterületek találhatóak. A kertek területén számos örökzöld fafaj, elsősorban tujafélék (*Thuja spp.*) és fenyőfélék, mint lucfenyő (*Picea abies*) és erdei fenyő (*Pinus sylvestris*) lettek ültetve. Több díszcserje és díszfafaj mellett elterjedtek a gyümölcsfák, valamint a közönséges nyír (*Betula pendula*) és dió (*Juglans regia*). Az ugarokon elsősorban különféle gyomfajok fordulnak elő, egy részükön cserjék, főként vadrózsa nőtt fel. A Körös-holtág mentén szintén gyomtársulások találhatóak, helyenként kökény (*Prunus spinosa*) bokrokkal, gyalogakáccal (*Amorpha fruticosa*). Helyenként telepített nemes nyárfások (*Populus spp.*) találhatóak (Lévai 2004).

Elterjedés – Distribution. Feltehetőleg egy expanzív holomediterrán faunaelem. Nem ritka a Mediterráneum nyugati részén: Észak-Afrika (Marokkó), Portugália, Franciaország (Korzika), Olaszország (Szardínia, Szicília). A Balkán-félszigeten több adata is ismeretes; Görögország, Románia, Bulgária (Bengtsson 1997).

Újabban kimutatták Dél-Ukrajnából is (Bidzilya et al. 2017) amely a legészakabbi előfordulása a fajnak. A faj Fazekas Imre által szerkesztett provizókus elterjedésének nyugat-palearktikus areatérképét a 7. ábrán mutatjuk be.

Összefoglalás. A hazai előfordulása a faj areájának északra való tolódását sejteti, amely napjaink klímaváltozási folyamatával is összefüggésbe hozható, bár erre bizonyítékaink nincsenek. Itt megemlítenénk, hogy az utóbbi időben nem ez az egyetlen Microlepidoptera faj, amely újonnan jelent meg Magyarországi területén délkeleti irányból. Ugyanis a *Hodebertia testalis* (Lévai et al.

2015) mellett a *Cochylimorpha subwoliniana*-t (Tokár 2015) Bélmegyeren mutatták ki elsőnek.

A magyarországi Scythrididae fajok névjegyzéke Checklist of Hungarian Scythrididae species

Scythris Hübner, [1825]

1. *aerariella* (Herrich-Schäffer, 1855)
2. *apicistrigella* (Staudinger, 1870)
3. *bengtssoni* Patočka & Liška, 1989
4. *bifissella* (O. Hofmann, 1889)
5. *buszko* Baran, 2004
6. *crassiuscula* (Herrich-Schäffer, 1855)
7. *cuspidella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
8. *emichi* (Anker, 1870)
9. *fallacella* (Schläger, 1847)
10. *flaviventrella* (Herrich-Schäffer, 1855)
11. *fuscoaenea* (Haworth, 1828)
12. *gozmanyi* Passerin d'Entrèves, 1986
13. *hungaricella* Rebel, 1917
14. *knochella* (Fabricius, 1794)
15. *laminella* ([Denis & Schiffermüller], 1775)
16. *limbella* (Fabricius, 1775)
17. *obscura* (Scopoli, 1763)
18. *palustris* (Zeller, 1855)
19. *pascuella* (Zeller, 1855)
20. *paullella* (Herrich-Schäffer, 1855)
21. *picaepennis* (Haworth, 1828)
22. *podoliensis* Rebel, 1938
23. *productella* (Zeller, 1839)
24. *punctivittella* (O. Costa, 1836)
25. *seliniella* (Zeller, 1839)
26. *siccella* (Zeller, 1839)
27. *sinensis* Felder & Rogenhofer, 1875
28. *subseliniella* (Heinemann, 1876)
29. *tabidella* (Herrich-Schäffer, 1855)
30. *tributella* (Zeller, 1847)
31. *vittella* (O. Costa, 1836)

Parascythris Hannemann, 1960

32. *muelleri* (Mann, 1871)

Episcythris Amsel, 1939

33. *triangulella* (Ragonot, 1875) – Új nemzetség és faj Magyarországon.
New genus and species in Hungary.

Köszönet – Acknowledgements. Köszönetet mondunk Fazekas Imrének (Pannon Intézet, Pécs) az *Episcythris triangulella* genitália vizsgálatáért az elterjedési térkép megrajzolásáért és számos szakmai észrevételéért, valamint Katona Gergelynek (MTM, Budapest) az irodalmi anyag beszerzésében nyújtott segítségéért.

Irodalom – References

- Amsel H. G. 1939: Fauna Lepidopterorum Siciliae. – Memorie della Società entomologica Italiana 17: 77 p.
- Bengtsson B. Å. 1997: Scythrididae. In: Huemer P., Karsholt O. & Lyneborg L. (eds) 1997: Microlepidoptera of Europe, Vol. 2. – Apollo Books, Stenstrup, 301 p.
- Bidzilya O. V., Budashkin Y. I. & Zhakov A. V. 2017: Checklist of scythridid moths (Lepidoptera, Scythrididae) of Ukraine with description of two new species. – Zootaxa 4291 (3): 481–503.
- Heppner J. B. 2008: Flower Moths (Lepidoptera: Scythrididae). In: Capinera, J. L. (ed.): Encyclopedia of Entomology. 2nd edition, Springer, Gainesville, FL. pp. 1488–1489.
- Landry J.-F. 1991: Systematics of Nearctic Scythrididae (Lepidoptera: Gelechioidea): phylogeny and classification of supraspecific taxa, with a review of described species. – Memoirs of the Entomological Society of Canada 160: 1–341.
- Lévai Sz. 2004: Mezőtúron és környékén 1995–2004 között kimutatott nagylepkéfajok. – A Puszta 1/21: 135–178.
- Lévai Sz., Kelemen I. & Majláth I. 2015: A *Hodebertia testalis* (Fabricius, 1794) új tűzmoly Magyarországon | *Hodebertia testalis* (Fabricius, 1794) a new species in Hungary (Lepidoptera: Crambidae). – Microlepidoptera.hu 8: 19–22.
- Nupponen K., Junnilainen J., Kaitila, J.-P. & Nupponen T. 2007: Records of scythridids (Lepidoptera: Scythrididae) from the southeastern Balkan. – Entomologica Fennica 18: 1–10.
- Pastorális G., Buschmann F. & Ronkay L. 2016: Magyarország lepkéinek névjegyzéke – Checklist of the Hungarian Lepidoptera. – e-Acta Naturalia Pannonica 12: 209 p.
- Simon E. [Près.] 1874: Séance du 9 Septembre 1874. – Bulletin des séances de la Société entomologique de France 1874: CLXXI–CLXXXII.
- Ragonot É. L. 1875: Microlépidoptères nouveaux ou peu connus. 1. partie: Tineina Annales de la Société Entomologique de France (5) 4: 579–604.
- Tokár Z. 2015: Az *Elachista liskai* Kaila, 2011 és a *Cochylimorpha subwoliana* (Danilevsky, 1962) új fajok Magyarországon | *Elachista liskai* Kaila, 2011 and *Cochylimorpha subwoliana* (Danilevsky, 1962) new species to the Hungarian fauna (Lepidoptera: Elachistidae, Tortricidae). – Microlepidoptera.hu 8: 43–48.